

**ZAKONIK O KRIVIČNOM POSTUPKU I PRAVNA SIGURNOST
ILI NEKOLIKO PRIMERA KOLEBANJA PRAKSE
POD UTICAJEM ZAKONIKA O KRIVIČNOM POSTUPKU**

Goran Ilić *

Predsednik Udruženja tužilaca Srbije
Zamenik Republičkog javnog tužioca

Sažetak

Novi tip krivičnog postupka, nejasne i međusobno protivurečne norme, koncepcijska nedoslednost Zakonika o krivičnom postupku, dovele su do neujednačnog postupanja sudova, javnih tužilaštava kao i do kolebanja sudske i tužilačke prakse u pogledu mnogih pravnih pitanja, čak i onih koja su, pre toga, dugi niz godina bila van svakog sporenja. U radu su izloženi primeri kolebanja sudske i tužilačke prakse u primeni važnih instituta iz Zakonika i uticaj promene prakse sudova i tužilaštava na pravnu sigurnost.

Ključne reči: novi tip krivičnog postupka, pravna sigurnost, sudska praksa, tužilačka praksa.

Uvod

Brojni prigovori su iznošeni na tekst Zakonika o krivičnom postupku² (u daljem tekstu ZKP). Govorilo se o tome da prilikom usvajanja ZKP-a nije uzeta u obzir ustavna pozicija javnog tužilaštva, da tvorci Zakonika nisu imali u vidu činjenicu da je tužilaštvo organizovano po jednom tradicionalnom modelu, sa prekomernim centralizmom i praktično nesputanom hijerarhijom što u dobroj meri onemogućava prilagođavanje novoj procesnoj ulozi i umanjuje njegovu sposobnost da u punoj meri odgovori zadacima koji se pred njega postavljaju. Drugi su isticali da su pojedine njegove norme neustavne. U tom pogledu najčešće je navođen čl. 32 st. 1 Ustava koji kaže da „svako ima pravo da nezavistan, nepristrasan i zakonom već ustanovljen sud, pravično i u razumnom roku javno raspravi i odluči o njegovim pravima i obavezama, osnovanosti sumnje koja je bila razlog za pokretanje postupka“. Prema novom Zakoniku o krivičnom postupku čl. 2 st. 2 tač. 14 „postupak“ je predistražni i krivični postupak. Ako pre-

* Predsednik Udruženja tužilaca Srbije i zamenik Republičkog javnog tužioca, gilic@rjt.gov.rs
2 *Službeni glasnik RS*, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014.

distražni postupak ima karakter krivičnog postupka, onda tim pre, istraga koja nastupa nakon predistražnog postupka jeste krivični postupak. Istragu, naredbom za sprovođenje istrage pokreće i odustankom od gonjenja obustavlja javni tužilac koji je i organ postupka u fazi istrage (čl. 296 i 308 ZKP-a). Samim tim, javni tužilac u toku istrage samostalno raspravlja i odlučuje o sumnji koja je bila razlog za pokretanje postupka, što je protivno ustavnoj normi koja određuje da sud raspravlja o osnovanosti sumnje koja je bila razlog za pokretanje postupka. Kada se tome doda konstatacija da ne postoji niti jedan vid sudske kontrole odluke tužioca da pokrene ili obustavi istragu, zaključak da je koncept istrage po kome tužilac odlučuje o osnovanosti sumnje koja je bila razlog za pokretanje postupka protivan citiranoj ustavnoj normi je nepobitno tačan.

Međutim, u okviru kritičkog razmatranja novog ZKP-a, čini se da u teoriji, a praksi nije u dovoljnoj meri razmatran uticaj novog ZKP-a na pravnu sigurnost. Da bi smo mogli da pružimo odgovor na ovo pitanje potrebno je da, najpre, odredimo pojam pravne sigurnosti. Prema tradicionalnom shvatanju pravna sigurnost je dvodimenzionalna pojava koja se sastoji od predvidivosti ovlašćenja i obaveza i izvesnosti ostvarenja tih obaveza.³ Predvidivost se znatno umanjuje kada su pravne norme „krajnje neodređene“ i kada se organima daju „široka diskreciona ovlašćenja“. Interes za prevedivošću proishodi iz potrebe da svako zna šta se od njega očekuje i šta on može da očekuje od drugoga. Izvesnost ostvarenja obaveza, opet, podrazumeva da postoje utvrđeni postupci ostvarivanja prava koji garantuju utvrđivanje istine i trajno uklanjanje sporova iz pravnog poretka.⁴ Venecijaska komisija, sa druge strane, u jednom svom dokumentu kao elemente pravne sigurnosti označava javnost, preciznost, doslednost, stabilnost, zabranu retroaktivnosti.⁵

Ako su izvesnost ostvarenja obaveza i doslednost komponente pravne sigurnost, onda nema sumnje da ujednačena sudskoj praksa predstavlja manifestaciju pravne sigurnosti. Na značaj ujednačene sudske prakse za pravnu sigurnost ukazuje i Evropski sud za ljudska prava u jednoj svojoj odluci. Evropski sud za ljudska prava je u predmetu *Demir i Bajkara protiv Turske* veoma eksplicitno o tome zauzeo stav, rekavši „da sudovi ne bi trebali, bez valjanih razloga, da odstupaju od presedana uspostavljenih u ranijim predmetima“.⁶

Novi tip krivičnog postupka, nejasne i međusobno protivurečne norme, koncepcijska nedoslednost Zakonika, sve to skupa dovelo je do neujednačnog postupanja sudova, javnih tužilaštava kao i do kolebanja sudske i tužilačke prakse u pogledu mnogih pravnih pitanja, čak i onih koja su, pre toga, dugi niz godina bila van svakog sporenja.

Dakle, posle početnog šoka izazvanog „ekskluzivnim rešenjima“ iz novog ZKP-a, usledio je drugi udar koji je predstavljao atak na pravnu sigurnost, jer su organi postupka, neretko slične slučajeve tretirali posve drugačije. Slikovitom opisu situacije nastale nakon početka potpune primene novog zakonika, koji je dao jedan sudija rekavši „umesto da primenjujemo novi zakonik mi ga tumačimo“, mogla bi se dodati i to da se čini da sudovi i tužilaštva tumače i primenjuju Zakonik, ko kao stigne.

U nastavku rada izložićemo primere kolebanje sudske i tužilačke prakse u primeni važnih instituta i uticaj promene prakse sudova i tužilaštava na pravnu sigurnost.

3 R. Lukić; B Košutić, *Uvod u pravo*, Beograd, 2005, str. 256.

4 *Ibidem*, str. 256.

5 European Commission for Democracy Through Law (Venice Commission) Opinion on Legal Certainty and the Independence of the Judiciary in Bosnia and Herzegovina, Adopted by the Venice Commission at its 91st Plenary Session (Venice, 15–16 June 2012), 7.

6 Evropski sud za ljudska prava, predmet *Demir i Bajkara protiv Turske*, br. 34503/97, 12. 11. 2010. godine, pasus 153.

1. Problemi sudske i tužilačke prakse sa novim ZKP-om

1.1. Zastarelost krivičnog gonjenja

Sa novim ZKP-om nastala su sporenja oko toga koje radnje prekidaju tok zastarelosti krivičnog gonjenja. Krivično gonjenje započinje prvom radnjom javnog tužioca, ili ovlašćenih službenih lica policije na osnovu zahteva javnog tužioca, preduzetom u skladu sa ovim zakonom radi provere osnova sumnje da je učinjeno krivično delo ili da je određeno lice učinilo krivično delo, navodi se u čl. 5 ZKP-a. Prema članu 104 st. 3 KZ zastarelost se „prekida svakom procesnom radnjom koja se preduzima radi otkrivanja krivičnog dela ili radi otkrivanja i gonjenja učinioaca zbog učinjenog krivičnog dela“. Ukoliko ove dve odredbe tumačimo primenom sistematskog metoda, dakle povezano držimo da se tok zastarelosti prekida svakom procesnom radnjom gonjenja, bez obzira na stadijum postupka u kome je radnja preduzeta. Konfuzija, međutim, nije okončana jer postoji realan problem kako razlikovati procesne radnje, od potražnih radnji i drugih aktivnosti preduzetih u predistražnom postupku. Da bi se pouzdano razrešila ova dilema još jednom ćemo posegnuti za sistematskom metodom u tumačenju normi o prekidu zastarelosti krivičnog gonjenja. Krivični zakonik⁷ u čl. 107 st. 4 uređuje uslove za prekid zastarelosti izvršenja kazne. Zastarelost izvršenja kazne ne prekida se procesnom radnjom, već svakom radnjom nadležnog organa preduzetom radi izvršenja kazne. Dakle, razlika koju pravi zakonodavac kod određivanja vrste radnje koja prekida zastarelost u ova dva slučaja potvrđuje uverenje da samo procesna, a ne i bilo koja druga radnja prekida zastarelost gonjenja.

Posle svega, preostaje da prema pravilima novog ZKP-a odredimo pojam procesne radnje iz čl. 104 st. 3 KZ-a. Izraz procesna radnja u suštini označava radnju koja ima procesni efekat. Ako tako razumemo „procesnu radnju“ dolazimo da toga da pojam procesna radnja uključuje dokazne radnje, ali i druge procesne delatnosti koje se preduzimaju radi uticanja na tok i okončanje krivičnog postupka i imaju svoj osnov u Zakoniku. Ukoliko prethodno razmatranje primenimo na predistražni postupak, nema sumnje da se tok zastarelosti krivičnog gonjenja prekida saslušanjem osumnjičenog koje je obavljeno po čl. 289 st. 4 ZKP-a, jer to saslušanje može da se koristi kao dokaz u nastavku postupka, ali nema jednoznačnog stava, da li se tok zastarelosti prekida prikupljanjem obaveštenja od građana (čl. 288). Bez obzira što je preduzeto na zahtev tužioca i što ima svoj osnov u ZKP-u, prikupljanje obaveštenja nema procesni značaj u smislu ZKP-a, odnosno prikupljena obaveštenja ne utiču na zasnivanje, tok ili prestanak procesnog odnosa,⁸ što bi bio razlog u prilog gledištu da se ovom vrstom aktivnosti ne prekida zastarevanje krivičnog gonjenja, jer nemaju karakter procesnih radnji.⁹ Na kraju trebalo bi reći da sva teorijska i logička obrazlaganja u prilog jednom ili drugom gledištu neće rešiti konfuziju stvorenu u praksi, jer su norme koje određuju početak gonjenja i prirodu radnji u postupku nejasne i međusobno sukobljene.

⁷ Službeni glasnik RS, br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 i 108/2014

⁸ Neposredni uticaj preduzete delatnosti na procesni odnos, kao uslov da bi radnja imala karakter procesne je stanovište koje preovlađuje u našoj teoriji. (N. Srzentić, et al, *Komentar Krivičnog zakona Savezne Republike Jugoslavije*, Beograd, 1995, str. 385).

⁹ U praksi javnih tužilaštava preovlađuje shvatanje da prikupljanje obaveštenja od građana prekida tok zastarelosti krivičnog gonjenja.

1.2. Fotokopije kao dokaz u krivičnom postupku

U čl. 139 ZKP uređuje se način pribavljanja isprava u postupku i istovremeno ukida zabrana, ustanovljena od sudske prakse, da se neoverene kopije isprava ne mogu koristiti kao dokaz, jer „nemaju karakter isprave“. ¹⁰ Saglasno, čl. 139 ZKP-a „ispravu po službenoj dužnosti ili na predlog stranaka pribavlja organ postupka ili podnose stranke, po pravilu, u originalu“. Ukoliko je „original isprave uništen, nestao ili ga nije moguće pribaviti, može se pribaviti kopija isprave“. Nema drugog objašnjenja za pribavljanje kopije isprave, osim da bi se koristila kao dokaz u krivičnom postupku. Dosledno, to znači da Zakonik sugerije da se kao dokaz koristi original isprave, a ukoliko originalnu ispravu nije moguće pribaviti prihvata i korišćenje svake vrste kopije isprave. Ovako sročena norma je uticala na sudsku praksu. Član 139 ZKP-a protumačen je kao mogućnost da se i neoverena kopija isprave, i to bez ikakvog ograničenja, može koristiti kao dokaz (presuda Višeg suda u Beogradu, Odeljenje za ratne zločine K-Po 8/13). Tako da je čl. 139 ZKP-a u svojoj primeni derogirao dugogodišnji, nepodeljen i razložan stav sudske prakse, da se neoverene kopije isprava ne mogu koristiti kao dokaz, jer se u tekst kopije lako mogu umetnuti, dopisati ili prepraviti reči ili rečenice koje ne sadrži originalni tekst. Osim, što je uticao na sudsku praksu ovaj član je doveo u pitanje pravnu sigurnost prilikom utvrđivanja činjenica pomoću isprava. Nakon odluke K-Po 8/13 može se očekivati da će se deo sudova i nadalje pridržavati ustaljenog stanovišta da kopije koje nisu overene ne mogu da budu dokaz u krivičnom postupku, dok bi neki sudovi mogli da prihvate pravno stanovište Višeg suda u Beogradu, prema kome kopija predstavljaju dokaz na kome može da se temelji sudska odluka.

1.3. Nagrada postavljenog branioca

Prvi osnovni sud u Beograd je 21. 3. 2014. godine je doneo rešenje K. 7806/13 kojim je usvojio zahtev za naknadu troškova braniocu po službenoj dužnosti i naložio da se određeni novčani iznos isplati iz budžetskih sredstava. Istim rešenjem, sud je odbacio zahtev za naknadu drugog dela troškova braniocu po službenoj dužnosti. U obrazloženju rešenja, sud je naveo da je odbacio zahtev za naknadu troškova braniocu, jer se tražila naknada za radnje preduzete pred Prvim osnovnim javnim tužilaštvom u Beogradu, a ne pred Prvim osnovnim sudom. Protiv navedenog rešenja javni tužilac je izjavio žalbu zbog odluke o troškovima, navodeći da je sud u konkretnom slučaju pogrešno primenio čl. 261 st. 4 ZKP-a time što je nagradu branioca tretirao kao njegov nužni izdatak. Prvi osnovni sud u Beogradu rešenjem Kv 955/14 je odbio žalbu javnog tužioca.

Problem isplate nagrade branioca nastaje zbog načina na koji je normirana obaveza da se nadoknadi nagrada branioca po službenoj dužnosti. Član 261 st. 4 ZKP-a jasno određuje da javno tužilaštvo kao i drugi organi postupka isplaćuju izdatke nastale u krivičnom postupku iz čl. 261 st. 2 tač. 1–6. U čl. 261 st. 4 ZKP-a, dodaje se će organ postupka, dakle i javno tužilaštvo isplaćuje i nužne izdatke postavljenog branioca. Budući, da odredbe čl. 261 st. 2 tač. 1–6 i 261 st. 4 ZKP-a imaju i limitativni karakter i da ovim odredbama nije predviđena nadoknada nagrade postavljenom braniocu, samim

¹⁰ Zaključci krivičnih odeljenja Saveznog suda, republičkih i pokrajinskih vrhovnih sudova i Vrhovnog vojnog suda od 5. 2. 1985.

tim, ove norme isključuju mogućnost da javni tužilac kao organ postupka isplati druge vrste troškova, pa i nagradu postavljenom braniocu.

U vezi sa ovim sporenjem između javnog tužilaštva i suda, Republičko javno tužilaštvo je podnelo zahtev za zaštitu zakonitosti protiv pomenute odluke Prvog osnovnog suda. U presudi Kzz. 729/14 Vrhovni kasacioni sud je stanovišta da je Prvi osnovni sud u rešenju povredio čl. 261 st. 4 ZKP-a, kada je odbacio zahtev za naknadu troškova branioca učinjenih u toku istrage i našao da o ovim troškovima odlučuje javno tužilaštvo ili MUP RS. Striktno tumačeći Zakonik, Vrhovni kasacioni sud je zaključio da smislen stav Prvog osnovnog suda, prema kome troškove nadoknađuje organ postupka pred kojim su ti troškovi nastali, predstavlja povredu zakona.

1.4. Neusklađenost procesnih radnji različitih procesnih subjekata

Zakonik dopušta mogućnost da osumnjičeni i njegov branilac predlože preduzimanje određene dokazne radnje javnom tužiocu (302 st. 1). Ukoliko javni tužilac odbije predlog za preduzimanje određene dokazne radnje ili o predlogu ne odluči u roku od osam dana, osumnjičeni i njegov branilac mogu podneti predlog sudiji za prethodni postupak koji odluku o predlogu donosi u roku od osam dana (302 st. 2). Ako sudija za prethodni postupak usvoji predlog osumnjičenog i njegovog branioca, naložice javnom tužiocu da preduzme dokaznu radnju i odrediti mu za to rok. Sa druge strane, naredni čl. 303 st. 4 ZKP-a, u slučaju da predlog bude odbijen (član 302 stav 2) ili ako osumnjičeni i njegov branilac ne postupe u skladu sa stavom 3 ovog člana (da zahtevaju razgledanje spisa), obavezuje javnog tužioca da odluči o završetku istrage (član 310).

Podnošenje predloga sudiji za prethodni postupak nije od uticaja na postupanje javnog tužioca, koji ne samo da nije dužan da obustavi svoju procesnu aktivnost, već nema ni saznanje o tome da je predlog podnet. U tzv. pritvorskim predmetima u kojima se zahteva hitno postupanje javnog tužioca usvajanje predloga osumnjičenog da se preduzme radnja čije preduzimanje je javni tužilac odbio može da dovede to teško rešivih procesnih situacija.

Jedna takva situacija zadesila je Više javno tužilaštvo u Jagodini u predmetu Kti. 147/14. Javni tužilac je odbio predlog branioca za preduzimanje dokazne radnje lica protiv koga se vodio krivični postupak i koje se nalazilo u pritvoru. Nakon toga javni tužilac je doneo naredbu o završetku istrage i po povratku dostavnice o prijemu naredbe hitno podigao optužnicu Kto. 45/14. U međuvremenu, branilac je podneo predlog sudiji za prethodni postupak da preduzme radnju čije preduzimanje je odbio javni tužilac. Sudija je, delimično, rešenjem KPP 8/14 usvojio predlog branioca u momentu kada je optužnica već bila podignuta. Tako da je VJ u Jagodini naloženo preduzimanje radnje, po nalogu sudije za prethodni postupak, u istrazi iako je istraga okončana. Dakle, problem nastaje zbog nepostojanja zakonske obaveze da o predlogu stavljenom sudiji za prethodni postupak branilac i osumnjičeni obaveste javnog tužioca, kao i odsustvu izričite procesne obaveze da javni tužilac zastane sa procesnim aktivnostima, do odluke sudije za prethodni postupak. Premda, je rešenje Kpp 8/14 naložio javnom tužiocu da preduzme dokazne radnje, javni tužilac nije mogao da postupa po tom rešenju, jer je optužnica već bila podignuta.

1.5. Sužen opseg ispitivanja presude po službenoj dužnosti u žalbenom postupku

Bitno sužen opseg ispitivanja presude po službenoj dužnosti, a povodom žalbe, u praksi je već stvorio ogromne probleme. Evo i jednog primera. Osnovni sud u Nišu je dana 11. 10. 2012. godine doneo presudu K. 98/10 kojom su GB i SN oglašeni krivim i osuđeni da su izvršili krivično delo *Nesavestan rad u privrednom poslovanju* iz čl. 234 st. 2 u vezi st. 1 KZ-a. Istom presudom, SN je oglašen krivim i osuđen da je izvršio krivično delo *Falsifikovanje službene isprave* iz čl. 248 st. 3 u vezi st. 1 KZ RS. Apelacioni sud je u žalbenom postupku presudom 13Kž. 1085/13 odbio žalbe branilaca okrivljenih i potvrdio prvostepenu presudu.

Zakonom o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika¹¹ predviđeno je da se krivično delo *Nesavestan radu u privrednom poslovanju* briše i istovremeno je u čl. 234 KZ-a propisano novo krivično delo *Zloupotreba položaja odgovornog lica*. U novo krivično delo iz čl. 234 KZ nisu inkorporisani elementi krivičnog dela *Nesavestan rad u privrednom poslovanju*, tako da je krivično delo *Nesavestan rad u privrednom poslovanju* dekriminalizovano.

Izmene i dopune Krivičnog zakonika stupile su na snagu 15. 4. 2013. godine, tako da je 7. 10. 2013. godine kada je Apelacioni sud doneo presudu 13 Kž. 1085/13 ponašanje okrivljenih zbog koga su oglašeni krivim i osuđeni za izvršenje krivičnog dela *Nesavestan rad u privrednom poslovanju*, nije bilo krivično delo. Prema tome, žalbeni sud je donoseći presudu učinio povredu zakona iz čl. 439 st. 1 tač. 1 ZKP-a jer delo za koje su optuženi gonjeni nije bilo krivično delo. U vezi sa odlučivanjem žalbenog suda trebalo bi napomenuti da je sud potvrdio prvostepenu presudu, jer je po ZKP-u bio lišen mogućnosti da po službenoj dužnosti ispituje presudu, osim u pogledu krivične sankcije.¹² Podnosioci žalbe, sa druge strane, nisu mogli da izjave žalbu zbog povrede iz čl. 439 st. 1 ZKP-a, jer ta povreda nije postojala u momentu izjavljivanja žalbe, krivično delo *Nesavestan rad u privrednom poslovanju* nije bilo brisano iz KZ-a. Iznet primer ukazuje da uzak opseg ispitivanja žalbe po službenoj dužnosti jedna je od brojnih pravnih anomalija u žalbenom postupku koje bi u prvoj redakciji ZKP-a trebalo otkloniti.¹³

Valjalo bi reći da prilikom normiranja žalbenog postupka zakonopisci nisu prihvatili ustaljeno stanovište da stranački krivični postupak prevashodno podrazumeva stranačku inicijativu u pogledu činjeničnih pitanja (u pogledu predlaganja dokaza i utvrđivanja činjenica). To znači da i u ekstremno stranačkoj verziji krivičnog postupka, sud zadržava ovlašćenje i odgovornost da samostalno i bez inicijative stranaka primenjuje pravo i da samostalno otkloni svaku vrstu povrede prava u svakom stadijumu postupku, a posebno u žalbenom postupku.

¹¹ *Službeni glasnik RS*, br. 121/2012.

¹² Član 451 st 1 ZKP-a određuje da drugostepeni sud ispituje presudu u okviru osnova, dela i pravca pobijanja koji su istaknuti u žalbi. Izuzetno ako je žalba izjavljena u korist optuženog sud će po službenoj dužnosti ispitati odluku o krivičnoj sankciji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, čl. 451, st. 2).

¹³ Protiv odluke Apelacionog suda u Nišu Kž. 1085/13, Republički javni tužilac je podneo zahtev za zaštitu zakonitosti Ktz. 1122/13. Presudom Vrhovnog kasacionog suda Kzz 95/14 usvojen je zahtev i okrivljeni oslobođeni optužbe da su izvršili krivično delo *Nesavesan rad u privrednom poslovanju*.

1.6. Odluke protiv kojih je dozvoljeno ponavljanje postupka

Članom 470 ZKP-a predviđeno je da se krivični postupak, okončan pravnosnažnom presudom, može ponoviti na zahtev ovlašćenog lica, pod uslovima propisanim Zakonom. Ako primenimo razlog suprotnosti prilikom tumačenja ove norme, van svake sumnje je da iz teksta norme proističe da krivični postupak ne može ponoviti ukoliko je okončan drugom vrstom odluke, dakle ukoliko je okončan rešenjem. Bitno sužena mogućnost za ponavljanje krivičnog postupka stvorila je probleme u praksi budući da po slovu Zakonika postupak nije moguće ponoviti, čak ni u slučaju kada je dovršen meritornim rešenjima koja zamenjuju presudu. U takva rešenja, recimo, spada i pravnosnažno doneto rešenje u postupku oduzimanja imovine proistekle iz krivičnog dela, koje je po svojoj pravnoj prirodi izjednačeno sa pravnosnažnom presudom u krivičnom postupku. Da bi ovaj propust u Zakoniku ublažio Vrhovni kasacioni sud se u „krajnjoj nuždi“ latio uloge koja mu ne pripada i na sednici Krivičnog odeljenja od 16. 6. 2014. godine usvojio zaključak suprotan tekstu norme da je protiv pravnosnažnog rešenja u postupku oduzimanja imovine proistekle iz krivičnog dela ponavljanje krivičnog postupka dozvoljeno.

1.7. Vremensko i ograničenje u pogledu razloga za podnošenje zahteva za zaštitu zakonitosti

U rešenju Kzz RZ 2/13 Vrhovni kasacioni sud je dao tumačenje sadržine čl. 485 st. 4 ZKP-a. Prema shvatanju Vrhovnog kasacionog suda, čl. 485 st. 4 ograničava pravo okrivljenog i branioca na podnošenje zahteva za zaštitu zakonitosti po osnovu povrede zakona na povrede takstativno pobrojane u toj odredbi. Osim u pogledu razloga, čl. 485 st. 4 vremenski ograničava prava okrivljenog i branioca na podnošenje zahteva na rok od trideset dana od prijema pravnosnažne odluke suda ili javnog tužilaštva. U odluci Kzz RZ 2/13 stoji da su „odredbama člana 485 stav 1 ZKP propisani“ razlozi zbog kojih subjekti iz člana 483 stav 1 ZKP (Republički javni tužilac, okrivljeni i njegov branilac) mogu podneti ovaj vanredni pravni lek protiv pravnosnažne odluke javnog tužioca ili suda, ili zbog povrede odredaba postupka koji je prethodio njenom donošenju. Između ostalog, kao razlog za podnošenje zahteva za zaštitu zakonitosti, odredbom člana 485 stav 1 tačka 1 ZKP, predviđena je povreda zakona, koja, shodno odredbama stava 2 istog člana, postoji ako je pravnosnažnom odlukom ili u postupku koji je prethodio njenom donošenju povređena odredba krivičnog postupka ili ako je na činjenično stanje utvrđeno u pravnosnažnoj odluci pogrešno primenjen zakon. Članom 485 stav 4 ZKP propisano je zbog kojih povreda zakona okrivljeni može podneti zahtev za zaštitu zakonitosti, a to su povrede odredaba ZKP iz člana 74, člana 438 stav 1 tač. 1 i 4 i tač. 7–10 i stav 2 tačka 1, člana 439 tač. 1–3 i člana 441 st. 3 i 4 učinjene u „prvostepenom i postupku pred apelacionim sudom“, kao i da ovaj vanredni pravni lek okrivljeni može podneti u roku od 30 dana od dana kada mu je dostavljena pravnosnažna odluka, pod uslovom da je protiv te odluke koristio redovni pravni lek. Dakle, odredbama člana 485 stav 4 ZKP ograničeno je pravo okrivljenog na podnošenje zahteva za zaštitu zakonitosti po osnovu povrede zakona, kako vremenski, tako i u pogledu povreda zakona koje mogu biti razlog za podnošenje zahteva.

Ovako detaljno tumačenje odredbe iz čl. 485 st. 4 ZKP-a bilo je potrebno zato što je normi trebalo dati jedno od mogućih značenja. Tekst same norme, naime, može da upućuje i na drugo značenje. Iz teksta norme može da sleduje zaključak, da zbog povreda zakona pobrojanih u tekstu čl. 485 st. 4 ZKP-a, okrivljeni može podneti zahtev za zaštitu zakonitosti u roku od trideset dana, dok kada okrivljeni odnosno branilac podnose zahtev za zaštitu zakonitosti zbog drugih povreda zakona u pogledu tih povreda ne postoji rok za podnošenje zahteva.

Neki autori smatraju da je apsolutna pravna sigurnost iluzija i da se najviše može postići relativna pravna sigurnost unutar „pravne kulture nesigurnosti“.¹⁴ Tome se može dodati i shvatanje da bi svaki pravni poredak teži tome da bude siguran, a da ni jedan pravni poredak ne može da postigne više od izvesnosti.¹⁵ Evropski sud za ljudska prava u jednoj odluci iznosi očekivanje da zakoni „moraju da budu dovoljno precizni da omoguće licu... da predvidi u dovoljnoj meri u kojoj je to razumno u datim okolnostima, posledice koje određena radnja podrazumeva“.¹⁶

Zaključak

Na kraju ostaje neizvesno je, da li je ZKP iz 2011. godine doprineo efikasnosti, što je bio razlog zbog koga se pristupilo izmenama naše krivične procedure. U kontekstu iznetih stavova o pravnoj sigurnosti, izvesno je, da je Zakonik, kada je reč o praksi sudova i tužilaštava, ugrozio pravnu sigurnost kao jednu od najviših vrednosti krivičnog postupka i da smo umesto težnje ka pravnoj sigurnosti, dobili neizvesnost različitih sudskih i tužilačkih odluka, usled različitog tumačenja nepreciznih normi.

Literatura

1. D. Mitrović, *Načelo zakonitosti-pojam, sadržina, oblici*, Beograd, 1996.
2. N. Srzentić, et al, *Komentar Krivičnog zakona Savezne Republike Jugoslavije*, Beograd, 1995.
3. R. Lukić; B. Košutić, *Uvod u pravo*, Beograd, 2005.
4. V. Hoecke, M., *Law as Communication*, Oxford-Portland, Oregon, 2002.
5. Evropski sud za ljudska prava, predmet *Ječius protiv Litvanije*
6. Evropski sud za ljudska prava, predmet *Baranowski protiv Poljske*.
7. Evropski sud za ljudska prava, predmet *Demir i Baykara protiv Turske*
8. European Commission for Democracy Through Law (Venice Commission) Opinion on Legal Certainty and the Independence of the Judiciary in Bosnia and Herzegovina.
9. *Zakonik o krivičnom postupku*, „Službeni glasnik RS“, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014.

¹⁴ V. Hoecke, M., *Law as Communication*, Oxford-Portland, Oregon, 2002, str. 65.

¹⁵ D. Mitrović, *Načelo zakonitosti-pojam, sadržina, oblici*, Beograd, 1996, str. 46.

¹⁶ Evropski sud za ljudska prava, predmet *Ječius protiv Litvanije*, br. 34578/97, 31. 7. 2000. godine, pasus 56; predmet *Baranowski protiv Poljske*, br. 28358/95, 28.03.2000. godine, pasusi 50-52.

THE CRIMINAL PROCEDURE CODE AND LEGAL SAFETY
SEVERAL EXAMPLES OF PRACTICE DEVIATIONS INFLUENCED
BY THE CRIMINAL PROCEDURE CODE

Phd Goran Ilic

President PAS

Deputy GP

Summary

New type of criminal procedure, vague and mutually contradictory norms, conceptual inconsistency of Code, all of this has led to the uneven procedures of the Courts, Public Prosecutors Offices as well as to fluctuation in judicial and prosecutorial practice on many legal issues, even those which have been out of every controversy for many years. In practice there are some cases of fluctuations of judicial and prosecutorial procedures in the implementation of important institutes of the CPC and the impact of changes in the practice of the Courts and Prosecutor's Offices for legal security.

Keywords: new type of criminal procedure, legal security, judicial practice, prosecutorial practice.